

בשלה: שחרית ביום הגירות

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סי' ב

[דף יח ע"א] פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. אמרו שפעם אחת היה ר"י ז"ל אונן ואכל בלא הבדלה. א"ל תלמידיו ונבדיל לפניך. אמר להם האמרינן בירושלמי אם ברכו אין עונה אחריהם אמן. ולמחרתו כשבא מבית הקברות אמרו לו למה אינך עושה הבדלה האמרינן טעם מבדיל והשיב להם מאחר שהייתי פטור אמש בשעת חיוב הבדלה משום שהייתי אונן גם עתה פטור אני. שכן מצינו בפרק קמא דחגיגה (דף ט א) חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני כיון שנדחה ביום ראשון שוב אינו חייב ביום שני. (ע) וה"ר מאיר ז"ל דנורנבערג כתב בהלכות שמחות שלו מי שיש לו מת בשבת ולא נקבר עד למחרת (פ) ולא הבדיל במוצאי שבת נ"ל (צ) שמותר לאכול בלא הבדלה. דאמרינן בפ' מי שמתו מי שמתו מוטל לפניו פטור מכל מצות שבתורה. ואמרינן עלה בירושלמי כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. וביום המחרת לאחר שנקבר מתו אסור לאכול עד שיבדיל דהא קי"ל בערבי פסחים (דף קו ב וקז א) טעם מבדיל. ואמרי' נמי מי שלא הבדיל במ"ש מבדיל והולך כל השבת כולה. והא דאמרינן בפרק מי שמתו נושאי המטה וחילופיהן וכו' עד אלו ואלו פטורין מן התפלה ופירש"י וזה לשונו פטורין מן התפלה דלאו דאורייתא היא ורבתינו פירשו לפי שיש להן עוד שהות ול"נ שאין זה לשון פטורין. ואין להקשות על דברי מפרש"י דמשמע כיון שפטורין היא שעתא פטורין עולמית. דהא ודאי ליתא דמי לא מודה רש"י דאם קברו את המת ויש שהות ביום (ק) שיוכלו להתפלל שמתפללין ועד כאן (ס"א על כרחך) לא פליגי רבותיו והוא אלא שלפי רבותיו אם הגיע זמן התפלה ויכול לעסוק ועדיין יש להן שהות להתפלל יעסקו בו ואם לאו לא יבטלו מתפלה. ולפירש"י אפי' אם יעבור זמן התפלה יתעסקו בו. וא"כ בנדון זה כיון דזמן ההבדלה כל יום (ר) המחרת וכל השבת כולה אע"פ שלא היה יכול להבדיל קודם שנקבר מתו יבדיל לאחר שנקבר מתו כדפרישית. ואין לומר כיון שאין יכול להבדיל לא יאכל. דהא אמרינן דאינו מברך ואינו מזמן אפילו הכי אוכל ואפילו אם שמע מאחרים שהבדילו במ"ש אינו עולה לו כיון דבהיא שעתא לאו בר חיובא הוא (ש) וצריך למחרת (ת) לחזור לברך ולהבדיל (א) מיהו אינו מברך על הבשמים ועל המאור. שמעתי שיש גדולים שאומרים לאחר להבדיל ובזה נפטר האבל. ואין נראה לי כלל אלא כדפרישית. ושוב (ב) הגיד לי הר"ז הלוי ז"ל משפיר"א בשם ה"ר יקותיאל משפיר"א שמצא גדול אחד שכ' כדברי ואת שמו לא הגיד לי [ד] ע"כ לשון ר"מ ז"ל. ונ"ל [ה] כדברי ר' יהודה דהא דאמרינן בע"פ מי שלא הבדיל במ"ש מבדיל והולך כל השבת כולה. היינו כשלא היה לו יין במ"ש או שאירעו אונס אחר שלא היה יכול להבדיל. אבל אונן דבשעה שחל עליו חיוב הבדלה היה פטורה נפטר לגמרי ותו לא מיחייב. (ג) ודמיה לגמרי לההיא דחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שמא ס"ב

מי שמת לו מת בשבת, יאכל במוצאי שבת בלא הבדלה, ולא יתפלל, ולא בבוקר קודם קבורה, (יז) ולאחר קבורה יתפלל תפלת שחרית, אם לא עבר זמנה. אבל תפלת הערב לא יתפלל, שכבר עבר זמנה. (יח) יא' ולא דמי לשכח ולא התפלל ערבית יא שמתפלל שחרית שתיים, <ה> כיון ט' } שבליילה לא היה חייב להתפלל. (יט) יב' ולענין ההבדלה, יב (כ) <ו> י' } יבדיל אחר שיקבר המת (מהר"מ ומרדכי והג"מ)

שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קסה

נעשה בר מצוה ביום ב' אי חייב להבדיל.

ע"ד השאלה בקטן שנעשה בר מצוה ביום ב' אם מחויב בהבדלה כגדול בעלמא שלא הבדיל במוצש"ק, שמבדיל והולך עד יום ג'.

הנה דבר זה לכאורה תלוי במחלוקת הרא"ש והר"מ מרוטנברג בהגדיל בתוך ז' לאבילות אם מחויב הוא להתאבל שבעה, ובמחלוקתם לענין אונן שלא נקבר מתו במוצש"ק אם הוא חייב להבדיל עד סוף יום ג', ויעוין בט"ז

(סימן שצו ס"ק ב) שהסביר שיטת הר"מ (שנפסק בשו"ע סימן שמא סעיף ב' לענין הבדלה שיבדיל אחר שיקבר המת) משום שדין זה שמבדיל עד יום ג' אינו בתורת תשלומין שנאמר בזה כיון שנפטר בזמן העיקר פטור מתשלומין, אלא עיקר הזמן הוא עד סוף יום ג', ויעוין בחת"ס או"ח (סימן יז) שהוכיח דהוי בגדר תשלומין, וכ"ה להדיא בס' תוה"א להרמב"ן דיני אבילות ישנה.

אולם באמת י"ל דבנ"ד כו"ע מודו דאינו חייב בהבדלה, דאפילו אם נאמר דעיקר זמן הבדלה הוא עד יום ג' מ"מ יש לפוטרו כאן משום דמצות ההבדלה עיקרה היא לקדש השבת ביציאתו, ולשיטת הרמב"ם דס"ל הבדלה דאורייתא היא חלק ממצות זכור את יום השבת לקדשו, ולכן כיון שלא נצטוו על השבת זו אינו חייב ג"כ בהבדלה. ויותר מזה השבתי לחכם אחד ששאלני על קטן שנתמלאו לו י"ג שנים במוצש"ק אם מחויב הוא בהבדלה, מי נימא כיון דלא נצטוו על השבת וכחול הוא לגבי דידיה א"כ אין לו מה להבדיל, או דלמא מצות הבדלה חלה עליו בשביל שבת דעלמא, והשבתי דנ"ל דדמאי למאי דפסק בחת"ס או"ח (סימן קעב) בנעשה גדול במוצאי יוה"כ דפטור מלהתענות תוספות יוהכ"פ אף דמרבינן מקרא בר"ה (דף ט ע"ב) דכיון דפטור מהעיקר אין שייך לחייבו בהתוספת יוהכ"פ, עכ"ד. וחייב הבדלה נראה דלא עדיף מחיוב תוספת יוה"כ דהבדלה נמי נראה דלכל היותר אינו אלא הוספה למצות השבת, ולהר"מ דס"ל הבדלה דאורייתא יליף לה ממצות זכור את יום השבת דנכלל בו ג"כ מצות הבדלה, א"כ כיון דפטור על עיקר השבת יש לפוטרו נמי מהבדלה.

פתחי תשובה יורה דעה סימן שמא ס"ק י"ח

ולא דמי כו' אם מת לו מת בלילה קודם שהתפלל תפלת ערבית וכבר הגיע זמן התפלה צ"ע אם יתפלל למחר בבוקר אחר הקבורה גם תפלת הערב ולכאורה דמי זה למ"ש כאן בש"ע באם מת בשבת. אלא שראיתי באשל אברהם בא"ח סי' ע"א סק"א שכתב אם הגיע זמן תפלת מנחה קודם שמת לו מת ונתעסק בקבורה עד אחר ערבית העלה בתשובה ב"ד סי' מ"ב דאינו חייב להתפלל ערבית שתיים דהא אין החיוב חל עליו אלא ברגע אחרון של יום דבזמן הקודם לזה אין בו חיוב כ"כ אלא דיוצא כשמתפלל אז. ע"ש כ"פ הרב מהר"א. ומהר"מ עשאל ס"ל דחייב ע"ש עכ"ל וא"כ בזה אפשר גם הרב מהר"א מודה דחייב להתפלל שחרית שתיים דהא תפלת ערבית חל עליו חיוב מיד בצאת הכוכבים כמ"ש בא"ח סי' רל"ה סעיף ג' ולא דמי לאם מת בשבת דהתם לא חל עליו תפלת ערבית במו"ש כלל. שוב מצאתי בדגמ"ר שכתב כן דאם מת בלילה צריך להתפלל שחרית שתיים. ע"ש:

מגן אברהם סימן עא

פטור מק"ש - ומיד כשמתחילין להשליך עפר על המת יקרא ויתפלל וכן עשה מהרי"ל ונ"ל דקודם חצות יתפלל שחרית כמ"ש סימן פ"ט אבל ברכות השחר נ"ל דלא יאמר כיון שבשעת חובתו היה פטור כמ"ש ב"ד סי' שמ"א ס"ב לענין הבדלה.

אשל אברהם (בוטשאטש) סימן עא

שם. המג"א ז"ל כתב שאונן בתחילת היום אינו מברך אחר האנינות גם בזמן קריאת שמע ברכות השחר. וכתבתי במקום אחר שאולי בזמן סיום האנינות הוה ליה אצלו כתחילת היום ושייך עליו אז בכל יום תן לו מעין ברכותיו, והוה ליה כישן עד אז, שישן ג"כ אינו בכלל חיוב ברכות, ומי שנאנס בשינה עד אחר חצות היום מקודם עלות השחר לא מצינו עליו שלא יברך ברכות השחר שזמנן כל היום. ודחוי מעיקרא קיימא לן דחוזר ונראה, ובנראה ונדחה אם חוזר ונראה קיי"ל גבי הדס [סימן תקמו סעיף ב] שכל שהיה בידו לסלק הדחיה חוזר ונראה אח"כ, עפ"י"ז יש מקום לחלק בין שינה שהיה בידו לסלק מעליו, כי כמה פעמים בהשינה גופה חוזר וניעור וחוזר לשינתו. ואולי יש לומר שכיון שהיה בידו למסור שינתיה לשמעיה לעוררו הוה ליה כבידו, משא"כ אנינות שאין בידו לסלק מעליו גם לא היה בידו, כי לא ידע שיחול שילך משם שלא יוודע לו והעיקר מה שבידו עכשיו, ובשינה לפעמים בידו אז כנ"ל, אך הרי כן הוא בנראה ונדחה, משא"כ באנינות מקודם עלות השחר שהוא דחוי מעיקרא דקיי"ל שחוזר ונראה. (צל"ע כעת הכרע להלכה שם

ובמקום אחר כתבתי פלפולים בכך) ואם חל אחר עלות השחר הרי גם להמג"א ז"ל מברך. ואולי הוא מצד דהוה ליה בידו לברך אז, וצריך לי עיון עוד:

פתחי תשובה יורה דעה סימן שמא סק"ה

ברכת המזון כתב בספר חכמת אדם כלל קנ"ג דאם אכל ונקבר המת ועדיין לא נתעכל המזון שבמעיו צריך לברך בהמ"ז ע"ש וכ"כ הגאון מהר"י ז"ל מליסא בסדור תפלה שלו (וכן ראיתי בכתבי הרב הגדול מהר"ר דניאל זצ"ל אך כתב דטוב שיאכל מעט קודם) וכתב עוד וכן באשר יצר אם עשה צרכיו בעודו אונן חייב לברך אשר יצר אחר שנקבר המת אפ"ל כל היום ע"ש:

עה"ש ס"ק יז -

ויש מגדולים שהורו שאונן כשאכל בלא ברהמ"ז אם אחר הקבורה עדיין לא נתעכל המזון שחייב לברך [דה"ח וחכ"א] וכן בברכת אשר יצר ולענ"ד לא נראה כן דכיון שבשעת האכילה ועשיית צרכיו היה פטור אינו חל עליו חיוב עוד ולא מיבעיא למי שסובר בהבדלה שלא להבדיל אחר הקבורה אלא אפילו להסוברים שצריך להבדיל כמו שיתבאר זהו מפני שזמן חיובה נמשכת עד יום ד' משא"כ באלו שהחיוב אינו אלא בשעת מעשה וכן נ"ל עיקר לדינא [וראיה ברורה ממג"א סי' ע"א סק"א ע"ש ודו"ק]:

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קפו ס"ב

קטן חייב מדרבנן. מסתפקנא באכל ביום האחרון של שנת י"ב לעת ערב קודם לילה ובתחלת הלילה שנעשה גדול עדיין לא נתעכל המזון אם מחוייב מדאורייתא לברך. ואם נדון שהוא דאורייתא י"ל דאם בירך קודם הלילה. דכשהחשיך צריך לחזור ולברך כיון דבעידן דבירך לא היה חייב מה"ת לברך א"י לפטור חיובא של דאורייתא. ע' מג"א סי' רס"ז סק"א ד"ה וצ"ע עיי"ש. אח"כ הראה לי חתני הרב מהו' שמואל נ"י דכעין זה נסתפק בס' חכמת אדם באם אכל כשהוא אונן ונקבר המת קודם דנתעכל המזון אם צריך לברך. ויש לחלק דהתם החיוב נמשך מהתחלת אכילה עד אחר עיכול. אלא דבעידן דעוסק במצוה. היינו באנינות פטור מלברך. בזה י"ל דתיכף כשגמר המצוה צריך לעשות מצותו דבהמ"ז. אבל בזה נ"ד בעידן אכילה הגברא בעצמותו אינו בר חיובא. י"ל דלעולם לא מתחייב מדאורייתא. וצ"ע לדינא:

וכיון ימ עיקרו על האכילה אם אכל כשהוא גוי ונחגיג מ... לברך אף קדם שנחטף, ונראה דגם קמן שהגדיל קדם עיכול המזון א"ל לברך מה"מ, דמה שהיה לאו בר חיובא בשעת אכילה זה גרע יותר מהפסקה, ודוקא כשהיה החיוב עליו תיכף מהני מה שלא נחטף לאמשוכי זמן הברכה אבל לא כשהפסיק זמן פטור, דלא לא מהני מה שלא נחטף לחיובי ולי"ע, וכבר נסתפק בזה בגרע"א בחידושי לאר"ה יטו"ש.

החזקת

כי ירושלים היא הנחלה שכבר נתקדשה מימות א"ל ע"ה, שהוא סר המורי, ובסי' מש"י ט, כי דב"ה נתקנה בסוף מי שנה בערבות מואב, כמו שנכתבה, במשנה חודה שנאמר בערבות מואב, ולא נראה כן דכל תרי"ג מלות בסניני נאמר, וכדאמרין ב"ד, ועיי' הגיגה ו, דבין לר"י ובין לר"ע, כללות כל המלות נאמרו בסניני, ובאהל מועד כבר נאמר הפרעות; ולר"ע גם פרעות בסניני נאמרו, ונשנו בא"מ, ונשתלשו בערבות מואב, ועיי' פירש"י והרמב"ן ריש פרשה ברה, וכ"מ הלשון בשעה שירד להם מן, ומיכו ע"כ לאו בהתחלה ירדה המן, שהתחיל לי"ד קדם מתן תורה.

שם סדר ב"מ ראשונה כו, ל"ע אם סידורן מלבד דיעבד, למאן דסבר ברכות מעכבות זאי"ן, ואפי' אם אינם מעכבות זאי"ן מדאורייתא מי"מ מדרבנן מעכב, ויש להסתפק בסידורן.

שם רש"י ד"ה כי הוא כו' ולונו לאכול כו, ל"ע דא"כ הו"ל ברכת המלות ומי"ל ברכה לפניו באכילה רשות.

מ"ט א' וכל הפוחת מאי ה"ז מגובה, ולענין אם יאל עיי' ב"ה"ל במ"ב סי' קפ"ז ד"ה ברכות.

שם וכל החותם מנחיל ארלות ב"ה ומי" ב"ה ה"ז בור, ברא"ש ח"תא ה"ז מגובה, ולפי מש"כ במ"ב שם נראה דילא דיעבד.

ט **שם** פתח בחדא, פירש"י שלא אמר אלא אחד מירושלים וירושלים, ומשמע שאף אם התחיל בישראל לחוד יאל, ולכאורה נראה

דע"כ בחסר ירושלים מיירי, שאם פתח בירושלים ל"ל לסיים בתרתי הא לכו"ע שאם התחיל בירושלים מסיים בירושלים ואף ריב"ז ל"ק

אלא אף במ"י, אבל בבנין ירושלים ודאי שפיר עפי, ומיכו וי"ל משום שדגב בישראל בפתוחה ר"ה להזכירו בחתימה, ולפירש"י נראה דהא

דקאמר פתח ברחם על ישראל היינו שלא הזכיר ירושלים, ופתח בירושלים היינו שהזכיר גם ירושלים, וס"ל לר"ש דהא דאמר ר"ה

החותם מי"י ה"ז מגובה, היינו היכי שהזכיר גם ירושלים וכן רבנן דפליגי על ריב"זי בהכי מיירי, אבל אם פתח ברחם ישראל לחוד מסיים

בהתלה מי"י, ור"י סבר דגם בזה פליגי רבנן עני' דריב"זי והלכתא כותיבו, אבל מדברי הגר"א ז"ל בציאורו סי' קפ"ה סעי' ד' נראה דפתח

על ישראל היינו דקאמר נמי על ירושלים אלא בהפתיחה בישראל, ופתח בירושלים היינו היכי שלא הזכיר ישראל, וכן בשבת שמתחיל

בנחמנו כו' בבנין ירושלים ואינו פותח בישראל שכבר נכלל בנחמנו, ולפי"ז ל"ל דר"ש מפרש הא דקאמר ר"ה החותם מי"י ה"ז מגובה, וכן

הא דתניא מהו חותם בצונה ירושלים היינו כשלא פתח בישראל, וזה חיימה דמשמע דמיירי בכל מצרך כתיקונו דמזכיר רחם על ישראל

כדאמר ר"י לעיל מי"ה ב, א"ע י"ל דס"ל כריב"זי, מיכו א"כ מאי פריך מי"י אין צ"י לא, ומאי קושיא הלא ר"ש ס"ל כן וי"ל דקושית הגמ'

לר"י ואף דר"י יתכן אגב כרבנן ס"ל מי"מ מסתבר לר"י למומר דריב"זי נמי חק ב"ה קאמר ומיירי אף אם התחיל בב"י, וי"ל דריב"זי

דפתח בחדא היינו שהתחיל ברחם וגם הזכיר ירושלים א"כ פתח בירושלים לחוד אבל ל"ע דא"כ מאי פתח בחדא דקאמר הלא חמיד

הפתיחה בחדא וע"כ ל"ל דלא הזכיר ישראל אלא ירושלים וכבר לתקן ולהזכיר בסיום וכיון שאין חותמין בשנים אין זו תקנה ובדמסקינן

ופסקו הפוסקים כר"י ואף דהלכה כר"ש באיסורי, דבגמי מסקינן בדברי ר"י.

שם וחמאי לא אמרת כדרי"ה א"ר כו, ואע"ג דרב דיעבד קאמר, נראה דהיה חונם שלא היה יכול לברך כלו, ולא ברך אלא דברים

המעכבים דיעבד, ועיי' ד"מ סי' קפ"ז. שהביא את הנוסח שיואלין בו דיעבד, ולא הזכיר ברכות ותורה ומלכות ור"ש ס"ל דזה מעכב

דיעבד ולפי' רבנו יחיאל דהא דקאמר לא יאל ידי מוצתו היינו למצוה, יש לומר דרב דקאמר יאל שאינו חסר מצוה ור"ש ס"ל

דזה חסר מצוה ואף שהיה מחמת חונם מי"מ ראוי להזכיר, ובסי' י"א כלל מי"י סי' י"ד לא כתב כן עיי"ש.

שם ברכות שאינו בנשים כו, נראה מכאן דרב ס"ל דב"ה לא דאורייתא, ומאן דפליג על רב נמי ס"ל כן אלא דס"ל דחכמים

תקנו לחוב שצריך לחזור וי"ע קאמר רב שאין ראוי לומר שיעבד דיעבד כיון שאינו בנשים ועבדים. דאילו היס טעמא דמי"ד לא יאלו משום

(ו) כתב בהג"ה פ"ק דמגילה דנשים ייבוח בצ"ה"מ מה"מ, אבל אינן מוילוחות את הטנשים, שאינם יכולין לומר ברכות, וכתב בגרע"א בנדר"מ, ירכות, כי ב', דאע"ג דקחמך, בברכות

שם, נ"מ לאפוקי כו' משמע דאי מדאורייתא, מוילוחות את החנשים, היינו אם יאמרו בענין ברכות ותורה, ולמש"י לקי סי' ל' סק"ב דאין דין

שומע כשונה, אלא אם שומע ברכה שלימה, ל"ל דהא דאמר נ"מ לאפוקי כו', היינו להוילוח חנשים בברכה הון, אבל בברכה הארץ

אינן מוילוחות אפי' אי נשים בצ"ה"מ דאורייתא, ונראה דאף למי שאכל שיעורא דרבנן, אינן מוילוחות, כיון דאינן בצרכיה אפי' מדרבנן, ולפי"ז

הא דאמר עבד מברך לרבו ואשה מברכה לבעלה, היי"ח חון מברכה הארץ, ונראה דגם בברכה ירושלים, אינן מוילוחות, כיון דאינן במלכות,

כדאמרין ברכות מי"ט א', ולא נאשר לן מה שמוילוחות, אלא בברכה כון לחוד, וי"ע.

(ז) ברכות כי ב' תוד"ה נשים כו' דעממא משום דכתוב כו' כיון דלא מלו למומר ב"ה כו', לפי המבואר דמבטיח ל"י

בברכה הון אין להקשות וכו' דאין בברכה הארץ, מי"מ לחיובו בשאר ברכות, ל"ק היא, ל"מ לדעת המג"א סי' קל"ד, דברכות

מעכבות זאי"ן, [היינו בזכות זן וארץ וירושלים, ואפי' אם הזכירן בצ"ה וכש"כ לעיל] וכיון שאינן בברכה הארץ ליחובה בכל הברכות,

אלא אפי' לדעת הסוברין דכל ברכה מלוה בפ"ע מה"מ מי"מ לא חייבה חורה אלא אותן ששייכין ב' ברכות, ומיכו בעיקר דבריהם

הזכרת ב"ה, הוא מה"מ, ל"ע מני"ל לחז"ל, ויש שכתבו שהוא הלל"מ, ולי"מ כן כלל, ועיי' רש"י, ברכות, מי"ה ב, שכתב טעם

להזכרה זו, ומשמע דכן תקנו חכמים במעצב הברכה, וקבעוה לעבד דיעבד, ודע דלפי דבריהם אין ברכה משני ג' פוער בה"מ, אף

אם משני ברכות אינו מה"מ, משום חסרון הזכרת ב"ה, ואחרי שכתבו הפוסקים דפ"כ אף שקבע עליהן. כיון שאין אחרים קובעין

בשיעור זה, מברך משני ג', מבואר שמשני ג' פוער בה"מ מה"מ, כמש"י לקי סי' ל"ד סק"ד, ומבואר דהזכרת ב"ה אינו מה"מ, וכ"כ

בסי' מי"ב סי' קפ"ז בצ"ה"ל בשם הפוסקים, והא דמבטיח לן בנשים, היינו משום שלא נעלו חלק בלחך, ומה שכתבו מהבנים ולוים כבר

חרטום, ומש"כ במ"ב סי' קפ"ז בצ"ה"ל ד"ה ומוילוחות, דאם הזכירו ב"ה מוילוחות, ל"ע כיון שאינן חייבות היאך יוכלו להוילוח,

ובחמת מחתימה הפוסקים משמע דלא ס"ל כהג"ה בשם א"י, ואולי הטעם, כיון דמן הדין, יכול לברך אחד בשביל חברו ואף שלא

אכל, ומשום טעמא דערבות, אלא שאין זה כ"ה בצ"ה במלוה זו, והלכך אי נשים בצ"ה"מ מה"מ, יכולות לברך וגם לומר ב"ה בשביל

חנשים, וכש"כ לדעת הסוברין דב"ה אינן מעכבין אלא מדרבנן.

(ח) ברכות מי"ה ב' משה תיקן לישראל כו' יהושע תיקן כו', כהנו הראשונים ז"ל, דגם קדם שנכנסו לארץ היו

מזכירין ברכה הארץ, וי"ל דלכך לא תיקן להם משה מעצב ברכה הארץ משום שהיתה עומדת להשתנות אחר כיבוש הארץ, והיו

מזכירין אותה כ"ה כפי דעתו עד אחר כיבוש שתקן להם יהושע מעצב קבועה לכל, וכן ברכה ירושלים היו אומרים אותה קדם

קידוש ירושלים אלא ששצביל שהיתה לריכה להשתנות, לא קבעה יהושע, אבל אין לומר דלעולם קבע משה לכלם אלא שנשתנו עיי'

יהושע ודו"ש. דא"כ גם ברכה ירושלים נשתתבה אחר שנחרכה וכמ"ש הראשונים ז"ל, ועיי' בצ"ה"מ סי' קפ"ה, וי"ל שמתחילה קדם

שננות ירושלים היו מתקנין על בנין בית הבחירה, א"ע כבר ידעו

ספר אור זרוע חלק א - הלכות ערלה חדש ושביעית סימן שכט

ומורי רבינו אבי העזרי אמר דודאי כי שכח ולא ברך בלילה לא יברך ביום משום ברכה לבטלה אבל מונה למחר בלא ברכה ולולא שהוא קשה בעיניו לחלוק על הלכות גדולות הי' נראה בעיניו לומר אפי' לברך כהיא דפרק תפלת השחר טעה ולא התפלל ערבית יתפלל שחרית שתים ודוקא בשוכח ולא בביטל כדמשמע התם

ירושלמי מגילה ב:ג - אלא מעתה גר שמל לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר